

PRAKSISOVERSIGT · KØBERET

Praksisoversigt over handelsagent- og eneforandlertaftaler (provision, opsigelse, godtgørelse)

Kvalifikation, provision, opsigelsesvarsel og godtgørelse efter handelsagentloven – og analogien til eneforhandleren

Version 2 · Opdateret 16. jul. 2026 · 36 afgørelser · 2000-2025

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Retsforholdet mellem agenturgiver og selvstændig handelsagent reguleres af handelsagentloven (lov nr. 272 af 2. maj 1990), der gennemfører Rådets direktiv 86/653/EØF om selvstændige handelsagenter. Loven er i udgangspunktet deklatorisk, men indeholder en hård kerne af ufravigelige regler – navnlig opsigelsesvarslet i § 22 og goodwillgodtgørelsen i §§ 25-27 – som hverken kan fraviges ved aftale eller ved lovvalg. Praksis er koncentreret i Sø- og Handelsretten, som gennemgående kvalificerer forholdet efter dets reelle indretning frem for kontraktens betegnelse, og som udmåler godtgørelsen skønsmæssigt inden for loftet i § 26. Den ulovregulerede eneforhandler falder uden for loven, men både domstolene og skattemyndighederne behandler forhandlerens kundekreds som tilhørende leverandøren – hvilket får afgørende betydning for, hvad forhandleren kan kræve ved ophør.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01** Handelsagentloven er som udgangspunkt deklatorisk, jf. § 1, stk. 1, men §§ 22 og 25-27 kan ikke fraviges til skade for agenten – heller ikke ved en lovvalgsaftale, jf. § 1, stk. 2.
- 02** Kvalifikationen efter § 2 sker på grundlag af forholdets reelle indretning, ikke kontraktens betegnelse: en aftale benævnt "Commission Agent Agreement" blev anset for et agentforhold, fordi agenten faktisk handlede i agenturgiverens navn (H-0276-98).
- 03** Loven omfatter kun "salg eller køb af varer". Salg af flybilletter blev anset for en tjenesteydelse uden for loven (H-9-06), og ved komplekse skræddersyede anlæg må det vurderes, om vareelementet er dominerende (BS-15088/2024-SHR).
- 04** Den, der bestiller i eget navn, fakturerer kunden til egen pris og bærer transport-, kredit- og rentetab, er forhandler og ikke agent – og handelsagentloven finder da ikke anvendelse (H-83-07).
- 05** Opsigelsesvarslet efter § 22, stk. 1, er 1 måned pr. påbegyndt år og maksimalt 6 måneder; efter forarbejderne er varslet 6 måneder allerede efter 5 år og 1 dag.

- 06 Kortere varsel kan ikke aftales forudgående, jf. § 22, stk. 2, 1. pkt.; den eneste undtagelse er, at agenten selv kan opsig med 3 måneders varsel efter 3 års forløb, jf. 2. pkt.
- 07 Ophævelse efter § 24 kræver væsentlig misligholdelse, men hverken loven eller aftalen kræver, at der først gives en frist til at opfylde (nachfrist), jf. BS-16965/2020-SHR.
- 08 Vedvarende forsinket provisionsbetaling kombineret med manglende nota efter § 13 udgør væsentlig misligholdelse – og agenturgiverens interne it-problemer fritager ikke (BS-16965/2020-SHR).
- 09 Ophævelse uden forudgående advarsel er som udgangspunkt uberettiget, når misligholdelsen ikke er dokumenteret (H-0111-99).
- 10 Godtgørelse efter § 25 forudsætter kumulativt nye kunder eller betydelig udvidelse af kundekredsen, fortsatte betydelige fordele for agenturgiveren, og at betaling er rimelig.
- 11 "Nye kunder" omfatter efter forarbejderne også genoplivede kunder og kunder, der introduceres for et nyt produkt – og betingelsen er opfyldt, selv om gamle kunder er faldet fra, så det samlede kundetal er lavere end ved starten.
- 12 Mister agenturgiveren licensen til det mærke, agenten førte, og går over til et mærke med en anden karakter, har agenturgiveren ikke "betydelige fordele" af den skabte kundekreds – og godtgørelse bortfalder (BS-298/2006-HJR).
- 13 Udløb af en tidsbegrænset aftale er ikke opsigelse fra agentens side og udelukker derfor ikke godtgørelse efter § 27 (BS-431/2006-HJR).
- 14 Godtgørelsen udmåles skønsmæssigt inden for loftet i § 26 (gennemsnitligt årligt vederlag over de seneste 5 år) – praksis lander typisk klart under maksimum.
- 15 Godtgørelse efter § 25 og erstatning efter § 6 er selvstændige krav, der kan kumuleres, fx ved uberettiget ophævelse uden varsel – men agenten skal nedlægge påstand om begge (H-0111-99).
- 16 Kravet på godtgørelse bortfalder, hvis agenten ikke inden 1 år efter ophøret har meddelt agenturgiveren, at krav vil blive fremsat, jf. § 28.
- 17 EU-Domstolen fortolker direktivets art. 17 beskyttelsesorienteret: enhver fortolkning til skade for agenten er udelukket, og opregningen af fortabelsesgrunde i art. 18 er udtømmende (C-645/16).
- 18 "Tab af provision" omfatter hypotetiske fremtidige provisioner af forretninger, der ville være indgået, hvis kontrakten var fortsat – og aftalt engangsprovision udelukker ikke godtgørelse (C-574/21).
- 19 Provisionsretten i direktivets art. 7, stk. 1, litra b, for forretninger med tidligere skaffede kunder er deklatorisk og kan fraviges ved aftale (C-64/21).

- 20** Direktivets ufravigelige beskyttelse forudsætter en nær forbindelse til Unionen; agenturgiverens etablering i en medlemsstat er ikke tilstrækkelig, når agenten virker udelukkende uden for EU (C-507/15) – hvilket svarer til § 1, stk. 3.
- 21** Agentstatus udelukkes hverken af, at agenten arbejder fra agenturgiverens lokaler, eller af at agenten varetager andre – også ikke-sekundære – opgaver, forudsat selvstændigheden bevares (C-452/17).
- 22** Eneforhandleren er ikke omfattet af handelsagentloven, og godtgørelse ved ophør forudsætter særlige omstændigheder – bl.a. at forhandlerens kundekreds faktisk overgår til leverandøren (H-98-01).
- 23** Kundekredsen i et eneforhandlerforhold tilhører leverandøren, fordi leverandøren ved opsigelse kan afskære forhandleren fra den – vederlag ved ophør er derfor ikke goodwill, men godtgørelse for opgivelse af agentur eller lignende (SKM2001.185.HR og SKM2002.359.HR).
- 24** Godtgørelse efter § 25 er ikke betaling for goodwill og er derfor ikke omfattet af virksomhedspant i goodwill efter tinglysningslovens § 47 c, stk. 3, nr. 7 (BS-50460/2020-HJR).

§ 1 Retsgrundlaget: en deklaratorisk lov med en ufravigelig kerne

Retsforholdet mellem agenturgiver og selvstændig handelsagent reguleres af [handelsagentloven](#) – lov nr. 272 af 2. maj 1990 om handelsagenter og handelsrejsende – der gennemfører **Rådets direktiv 86/653/EØF** om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter. Loven afløste kommissionslovens kapitel III-IV og er ikke ændret siden vedtagelsen; den er aldrig blevet konsolideret i en lovbekendtgørelse.

Udgangspunktet er aftalefrihed. Efter [§ 1, stk. 1](#) kan loven fraviges ved aftale, medmindre andet er angivet, og reglerne i kapitel 3 om handelsrejsende kan desuden fraviges ved sædvane. Men loven indeholder en hård kerne af præceptive bestemmelser, der ikke kan fraviges til skade for agenten:

Bestemmelse	Indhold	Ufravigelighedens rækkevidde
§ 3, § 4, § 5	Ret til skriftligt aftaledokument; parternes loyalitetspligter	Kan slet ikke fraviges ved aftale
§ 11, stk. 2	Senere forfald end tredjemands opfyldelse	Aftale herom er ugyldig
§ 12, § 13, § 14, § 15	Betaling, nota, provisionsbortfald, oplysningspligt	Kan ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for agenten
§ 22	Opsigelsesvarsel	Kortere varsel kan ikke aftales forudgående
§§ 25-28	Godtgørelse ved ophør	Kan ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for agenten, jf. § 29
§ 30	Konkurrenceklausul	Kun bindende inden for lovens rammer; maks. 2 år

Denne kerne beskyttes tillige mod omgåelse via lovvalg. Efter [§ 1, stk. 2](#) kan de ufravigelige regler i §§ 22 og 25-27 heller ikke fraviges ved en lovvalgsaftale, hvis forholdet uden lovvalgsaftalen ville være underkastet dansk ret. Omvendt åbner [§ 1, stk. 3](#) for fuld aftalefrihed, når agentens hverv efter kontrakten skal udføres uden for

EU/EFTA og Norden – dog kun hvis der ikke i udførelseslandet eller agentens hjemland gælder ufravigelige regler om opsigelse og godtgørelse.

Denne sidste ventil blev anvendt i [H-98-01](#) (Chemimpo mod Danisco), hvor Sø- og Handelsretten lagde til grund, at der i Sydafrika ikke findes ufravigelige regler om opsigelse og godtgørelse i agenturforhold. Kontraktens erstatningsbegrænsning kunne derfor gyldigt fravige §§ 25-27, og agenten måtte nøjes med den allerede modtagne kompensation svarende til 6 måneders provision.

EU-Domstolen har anlagt en parallel afgrænsning i [C-507/15](#) (Agro mod Petersime), hvor en tyrkisk agent for en belgisk agenturgiver havde valgt belgisk ret. Domstolen fastslog, at direktivets ufravigelige beskyttelse forudsætter en nær forbindelse til Unionen:

Med henblik på at ensrette konkurrencevilkårene mellem handelsagenterne inden for EU, er det således ikke nødvendigt at tilbyde handelsagenter, som er etableret og udøver deres virksomhed uden for EU, en beskyttelse svarende til den, der gælder for agenter, som er etableret og/eller udøver deres virksomhed inden for EU.

Agenturgiverens etablering i en medlemsstat er altså ikke i sig selv tilstrækkelig til at udløse den præceptive beskyttelse – en konklusion, der ligger tæt op ad systematikken i § 1, stk. 3.

LOV

[Handelsagentloven § 1, stk. 1-3](#)
[Handelsagentloven § 11, stk. 2](#)
[Handelsagentloven § 29](#)
[Handelsagentloven § 30](#)

PRAKSIS **EU-Domstolen** · Handelsagenturdirektivets territoriale rækkevidde: Ingen ufravigelig beskyttelse for agenter, der udelukkende opererer i Tyrkiet 15.02.2017

Sø- og Handelsretten · Sag om erstatning for opsigelse af eneagent- og eneforhandlerkontrakt 02.09.2003

§ 2 Kvalifikationen efter § 2: "selvstændigt og vedvarende at virke for salg eller køb af varer"

Lovens anvendelsesområde afgrænses af definitionen i § 2:

Ved en handelsagent forstås i denne lov den, som for en anden (agenturgiveren) mod vederlag har påtaget sig for dennes regning selvstændigt og vedvarende at virke for salg eller køb af varer ved at indhente tilbud (ordre) til agenturgiveren eller ved i dennes navn at indgå aftale herom.

Bestemmelsen svarer til direktivets **artikel 1, stk. 2**, og EU-Domstolen har i [C-452/17](#) (Zako mod Sanidel) udlagt den som tre kumulative – og udtømmende – betingelser: selvstændig mellemmand, vedvarende antagelse og salgsformidlende virksomhed. Domstolen afviste, at der kan opstilles supplerende krav:

For at kunne anses for »handelsagent« som omhandlet i artikel 1, stk. 2, i direktiv 86/653 er det således tilstrækkeligt, at en person opfylder disse tre betingelser, uafhængigt af den måde, hvorpå personen udøver sin virksomhed.

Konkret fastslog Domstolen, at hverken det forhold, at agenten arbejder fra agenturgiverens forretningssted, eller at agenten samtidig varetager andre – og ikke blot sekundære – opgaver for agenturgiveren, udelukker agentstatus. Det afgørende er alene, om selvstændigheden bevares. Domstolen fremhævede, at en modsat fortolkning ville lade agenturgiveren omgå direktivets ufravigelige regler ved blot at indskrive andre opgaver i aftalen.

Vare eller tjenesteydelse. Den danske lovs væsentligste afgrænsning ligger i ordene "salg eller køb af **varer**". Formidling af tjenesteydelser falder uden for. I **H-9-06** blev salg af flybilletter anset for en tjenesteydelse og dermed ikke omfattet af handelsagentlovens regler om godtgørelse. Tilsvarende måtte Sø- og Handelsretten i **BS-15088/2024-SHR** tage stilling til, om handelsagentloven overhovedet fandt anvendelse ved formidling af komplekse, skræddersyede procesanlæg – en ydelse, hvor projektering, montage og tilpasning kan overskygge selve vareelementet, så forholdet nærmer sig værksleje.

Den afgrænsning har ingen parallel i EU-Domstolens nyere praksis, fordi flere medlemsstater – bl.a. Polen og Tjekkiet – frivilligt har udstrakt direktivet til tjenesteydelser. Domstolen har i både **C-64/21** og **C-574/21** accepteret sin kompetence netop på det grundlag, at national ret havde udvidet anvendelsesområdet, og at en ensartet fortolkning derfor var i Unionens interesse. Dansk ret har ikke foretaget en sådan udvidelse, og varekravet i § 2 står derfor som en reel, selvstændig hurdle.

Realitet frem for betegnelse. Kvalifikationen beror på forholdets faktiske indretning, ikke på kontraktens overskrift. I **H-0276-98** havde parterne underskrevet en aftale benævnt "Commission Agent Agreement", hvorefter sagsøger skulle handle i eget navn for sagsøgttes regning. Retten så bort fra betegnelsen:

Uanset kontrakten mellem parterne betegnes kommissionsaftale handlede sagsøger i 4 ud af 5 tilfælde som agent i sagsøgttes navn, hvilket skete efter ønske fra kunderne, og sagsøgte var bekendt hermed. [...] Parternes forhold findes derfor reelt at have fungeret som et agentforhold, hvorfor handelsagentlovens regler om godtgørelse finder anvendelse i stedet for kontraktens § 13, stk. 2.

Den kontraktuelle fraskrivelse af godtgørelse blev dermed sat til side af den præceptive § 25. Samme realitetsbetragtning bar **BS-35878/2018-SHR** om leverancer til Forsvaret, hvor de facto-agentstatus blev anerkendt, selv om "agent" alene var anvendt som intern systembetegnelse.

LOV	Handelsagentloven § 2	Handelsagentloven § 25	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Handelsagenters ret til godtgørelse ved kontraktens ophør: Fortolkning af tab af provision og betydningen af engangsprovision		23.03.2023
	EU-Domstolen · Handelsagenters ret til provision for eksisterende kunder og muligheden for at fravige direktiv 86/653/EØF		13.10.2022
	EU-Domstolen · Betingelser for status som selvstændig handelsagent: Virksomhedsudøvelse fra agenturgiverens lokaler og varetagelse af sideopgaver		21.11.2018
	Sø- og Handelsretten · Sag om agentprovision og anvendelse af handelsagentloven ved salg af komplekse procesanlæg		26.08.2025
	Sø- og Handelsretten · Dom om handelsagentstatus, opsigelsesvarsel og godtgørelse efter ophør af samarbejde om leverancer til Forsvaret		25.03.2020
	Sø- og Handelsretten · Salg af flybilletter anset for tjenesteydelse og ikke omfattet af Handelsagentlovens regler om godtgørelse		12.07.2007
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision		17.05.2000

§ 3 Grænsen til forhandleren: hvem bærer risikoen og fastsætter prisen?

Den praktisk vigtigste afgrænsning går mellem handelsagenten, der formidler for agenturgiverens regning, og forhandleren, der køber og videresælger for egen regning. Sondringen er afgørende, fordi forhandleren falder helt uden for loven.

Sø- og Handelsretten opstillede kriterierne i **H-83-07** (B.O. Nielsen mod GTS Guss). Samarbejdet om støbegods til Siemens Wind Power var aldrig skriftligt reguleret, og agenten påberåbte sig både opsigelsens rubricering som "Handelsagenturkontrakt", vidneforklaringer om agentrollen og en mail om "vor provision på 4 %". Retten lagde alligevel afgørende vægt på den faktiske transaktionsstruktur:

- B.O. Nielsen bestilte varerne i **eget navn**
- GTS Guss fakturerede B.O. Nielsen, der selv fakturerede Siemens til en **højere pris**
- B.O. Nielsen bar transportomkostninger og rentetab
- Videresalgsprisen bestod af indkøbspris + transport + en **variabel avance** – der var intet bevis for en aftalt fast provisionssats

Under hensyn til det ovenfor anførte samt idet der ikke med hensyn til parternes indretning af deres samhandelsforhold foreligger oplysninger, der på afgørende måde taler for en anden vurdering, finder retten, at B.O. Nielsen har fungeret som selvstændig forhandler.

Handelsagentloven fandt derfor ikke anvendelse, jf. § 2, og retten tilføjede, at der heller ikke på andet grundlag var krav mod GTS Guss. Dommen er illustrativ, fordi samme virksomhed ubestridt virkede som **agent** i forhold til en anden aftager (MAN Diesel) – den samme mellemmand kan altså have dobbeltrolle, og kvalifikationen må foretages kunde for kunde.

Den dobbeltrolle gik igen i **H-98-01**, hvor Chemimpo var både eneagent (60-80 % af omsætningen) og eneforhandler (resten) for Danisco i Sydafrika og Zimbabwe, og hvor retten måtte tage stilling til de to spor hver for sig.

EU-Domstolen har i **C-452/17** anvist, hvilke momenter der indgår i selvstændighedsvurderingen: opgavernes art, vilkårene for varetagelsen, de øvrige opgavers andel af den samlede virksomhed, metoden for vederlagsfastsættelse – og navnlig, om mellemmanden bærer en reel økonomisk risiko. Netop risikobæringen var det bærende i **H-83-07**: B.O. Nielsen bar debitorrisikoen over for GTS Guss, hvilket blev bekræftet af, at GTS Guss havde et stort tilgodehavende, da betalingerne standsede.

LOV **Handelsagentloven § 2**

PRAKSIS	EU-Domstolen · Betingelser for status som selvstændig handelsagent: Virksomhedsudøvelse fra agentur giverens lokaler og varetagelse af sideopgaver	21.11.2018
	Sø- og Handelsretten · Afgørelse om Agentur vs. Forhandlerforhold og Godtgørelse ved Samarbejdes Ophør	29.10.2010
	Sø- og Handelsretten · Sag om erstatning for opsigelse af eneagent- og eneforhandlerkontrakt	02.09.2003

§ 4 Provisionsretten under agenturforholdet – §§ 9 og 10

§ 9 opregner tre selvstændige grundlag for provision af aftaler indgået, mens agenturforholdet består:

1. aftalen er kommet i stand **ved agentens medvirken**,
2. aftalen er uden agentens medvirken indgået med en tredjemand, som agenten **tidligere har skaffet** som kunde for så vidt angår lignende aftaler, eller
3. agenten har fået overdraget et **bestemt geografisk område eller en bestemt kundekreds**, og aftalen er uden agentens medvirken indgået med en tredjemand, der hører til området eller kundekredsen.

Nr. 2 svarer til direktivets **artikel 7, stk. 1, litra b**, og EU-Domstolen har i **C-64/21** (Rigall Arteria mod Bank Handlowy) fastslået, at bestemmelsen er **deklaratorisk** og kan fraviges ved aftale. Domstolen lagde vægt på tre forhold: bindeordet "eller" mellem litra a og b indicerer et valg; direktivet angiver udtrykkeligt, når en bestemmelse er præceptiv; og den tilsvarende bestemmelse blev under lovgivningsprocessen fjernet fra listen over præceptive regler:

Det fremgår af den almindelige opbygning af direktiv 86/653, at når en bestemmelse heri ikke kan fraviges, har EU-lovgiver nøje angivet dette. Det gælder navnlig artikel 10, stk. 4, artikel 11, stk. 3, og artikel 12, stk. 3, i direktiv 86/653, der alle – ligesom direktivets artikel 7 – findes i dets kapitel III om vederlaget til agenten.

Domstolen bemærkede endvidere pragmatisk, at en præceptiv regel ikke nødvendigvis ville gavne agenterne: agenturgivere kunne reagere ved at nedsætte grundprovisionen, begrænse omkostningsgodtgørelser eller helt ophøre med at bruge agenter. Da handelsagentlovens § 9 ikke er nævnt blandt de ufravigelige bestemmelser i § 1, stk. 2, må samme resultat gælde i dansk ret.

Efterprovision. § 10 sikrer agenten provision af aftaler indgået **efter** ophøret. Efter stk. 1 gælder det, hvis tredjemands tilbud er kommet frem inden ophøret; efter stk. 2, hvis aftalen "hovedsagelig er bragt i stand ved dennes virksomhed under agenturforholdets beståen og den er indgået inden for rimelig tid efter forholdets ophør". Stk. 3 løser konflikten med den tiltrædende agent: denne har ikke ret til provision af en aftale, som den fratrådte agent har krav på – medmindre det på grund af omstændighederne er rimeligt at dele. Efterprovisionen var i spil i bl.a. **H-82-09** om ophøret af et 42-årigt handelsagentur, **H-0121-93** og **BS-35878/2018-SHR**.

Provisionsgrundlaget fortolkes efter aftalens ordlyd. I **H 89/05** stod striden om, hvorvidt provisionen omfattede hele kundens omsætning eller kun omsætning fra brugere oprettet inden en skæringsdato. Retten holdt sig til ordlyden:

Efter ordlyden af agentaftalen af 26. marts 2003 var det afgørende for retten til provision således, at der var formidlet ordre til en virksomhed, hvorimod antallet af brugere i den enkelte virksomhed var uden betydning.

Agenturgiverens interne ønske om en begrænsning var aldrig forelagt agenten, og retten fandt intet grundlag for at antage, at agenten havde tiltrådt en så væsentlig ændring. Loyalitetspligten efter § 4 sætter dog en grænse for provisionskravet: i **H-0276-98** blev et krav om provision af et efterfølgende leveret lakværk afvist, fordi leverancen skete som led i et forlig mellem agenturgiveren og kunden, og "[e]t agentforhold indebærer en loyalitetsforpligtelse for agenten til at udføre opfølgende arbejde på allerede indgåede aftaler".

LOV

[Handelsagentloven § 1, stk. 2](#)
[Handelsagentloven § 4](#)
[Handelsagentloven § 9](#)
[Handelsagentloven § 10, stk. 1-3](#)

PRAKSIS	EU-Domstolen · Handelsagenters ret til provision for eksisterende kunder og muligheden for at fravige direktiv 86/653/EØF	13.10.2022
	Sø- og Handelsretten · Dom om handelsagentstatus, opsigelsesvarsel og godtgørelse efter ophør af samarbejde om leverancer til Forsvaret	25.03.2020
	Sø- og Handelsretten · Dom om ophør af 42-årigt handelsagentur: Goodwill, opsigelsesvarsel og efterprovision	09.02.2011
	Sø- og Handelsretten · Sag om beregningsgrundlag for provision ved formidling af telefonmøder	08.01.2008
	Sø- og Handelsretten · Sag om erstatning, efterprovision og godtgørelse ved ophør af agenturaftale	23.06.2000
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision	17.05.2000

§ 5 Forfald, nota og indsigt – §§ 11-15 som beskyttelsens rygrad

Provisionsreglernes ufravigelige del er ikke selve provisionsretten, men **afregningsdisciplinen**. Det er her, agenturgiveren i praksis kommer i konflikt med loven.

Efter § 11, stk. 1 forfalder provisionen, så snart enten agenturgiveren har leveret/betalt, eller tredjemand har opfyldt – eller skulle have opfyldt, hvis agenturgiveren havde opfyldt sin del. § 11, stk. 2 er formuleret usædvanligt skarpt:

En aftale, hvorefter provisionen forfalder på et senere tidspunkt, end hvad der følger af stk. 1, nr. 2, er ugyldig.

Der er altså ikke blot tale om en fravigelighedsbegrænsning, men om ugyldighed. § 12 kræver betaling senest sidste dag i måneden efter det kvartal, hvor retten forfalder, og § 13 pålægger agenturgiveren inden samme frist at sende en nota, der "skal indeholde alle væsentlige oplysninger, der har tjent som grundlag for beregning af provisionsbeløbene". Begge er ufravigelige til skade for agenten. § 15 supplerer med en ret til at kræve alle nødvendige oplysninger, herunder uddrag af forretningsbøger, og – hvis agenturgiveren afslår, eller der er begrundet tvivl – en ret til at kræve revisoradgang efter stk. 2.

Denne indsichtsret rækker ind i processen. I **BS-29720/2025-HJR** havde en skønsmand under et syn og skøn om agentprovision fået midlertidig adgang til agenturgiverens fortrolige bogholderi på vilkår, at materialet ikke blev udleveret til agenten. Højesteret bekræftede som udgangspunkt, at skønsforretninger normalt ikke bør bygge på materiale, der er skjult for parterne, men fandt, at det landsretsgodkendte skønstema reelt forudsatte adgangen, og at agenten ved ikke at reagere på skønsmandens redegørelse måtte anses for at have accepteret fremgangsmåden. Kendelsen henviser netop til, at adgang til fortrolige oplysninger i handelsagentrelationer typisk følger § 15, stk. 2, og at spørgsmål om udlevering må afgøres efter almindelige editionsregler frem for ved at forkaste skønnet.

At § 13 ikke er en ordensforskrift, viser **BS-16965/2020-SHR**: netop den manglende dokumentation efter § 13 – kombineret med forsinket betaling – bar ophævelsen af agentaftalen. Se afsnittet om ophævelse nedenfor.

LOV

[Handelsagentloven § 11, stk. 1, 2](#)
[Handelsagentloven § 12](#)
[Handelsagentloven § 13](#)
[Handelsagentloven § 15, stk. 1, 2](#)

PRAKSIS

Højesteret · Højesterets afgørelse om gyldigheden af en skønserklæring baseret på fortrolige bogføringsdata i sag om handelsagentprovision

11.11.2025

Sø- og Handelsretten · Berettiget ophævelse af agentaftale grundet manglende provisionsbetaling og dokumentation - Krav på provision, erstatning og godtgørelse

08.11.2022

§ 6 Provisionens bortfald og tilbagebetaling – § 14 og risikoen for tredjemands misligholdelse

§ 14 placerer risikoen for, at tredjemand ikke opfylder. Hovedreglen i stk. 1 er restriktiv: agentens krav bortfalder **kun**, hvis det godtgøres, at aftalen ikke opfyldes, **og** dette ikke skyldes omstændigheder, der kan tilregnes agenturgiveren. Stk. 2 lukker en oplagt omgåelsesmulighed: har agenturgiveren uden agentens samtykke givet tredjemand henstand eller aftalt ophævelse, påvirker det ikke provisionskravet. Stk. 3 giver forholdsmæssig

provision ved delvis opfyldelse, stk. 4 gør stk. 1-3 ufravigelige til skade for agenten, og stk. 5 fastslår, at agenten ved bortfald efter stk. 1 skal tilbagebetale modtagne beløb.

Bestemmelsen blev prøvet i **BS-45862/2021-SHR** (Alpha Insurance under konkurs mod First Marine). Forsikringsagenten First havde tegnet arbejdsskadeforsikringer for Alpha under en "Binding Authority Agreement", hvis pkt. 26 forpligtede agenten til at refundere provision på "all cancelled or terminated insurances". Da Alpha gik konkurs og Finanstilsynet trak koncessionen, bortfaldt forsikringerne pr. 31. maj 2018, og boet krævede provisionen tilbage.

First påberåbte sig bl.a. § 14 og kommissionslovens § 27, stk. 2 og gjorde gældende, at en mellemmands ret til kommission efter almindelige obligationsretlige principper alene bortfalder på grund af kundens forhold – ikke hovedmandens konkurs. Retten fandt imidlertid, at den aftalte klausul efter en almindelig forståelse af ordlyden dækkede konkurssituationen, og at parternes faste praksis understøttede dette:

Bortfald af forsikringer som følge af forsikringsselskabets konkurs er ikke direkte nævnt i pkt. 26 eller i øvrigt i aftalen, men efter en almindelig forståelse af ordlyden af bestemmelsen falder denne situation ind under pkt. 26.

Tilbagebetalingspligten blev dog begrænset af parternes underliggende princip om, at præmie og provision skulle følges ad. Boet kunne derfor kun kræve provision tilbage i det omfang, forsikringstagerne faktisk havde anmeldt ristornokrav – 20 % af 1.914.689,58 kr., dvs. 382.937,92 kr. Dommen illustrerer, at § 14 ikke er en ubetinget værnsregel: hvor parterne har aftalt en klar refusionsklausul, og forholdet ikke er omfattet af lovens varekrav, slår aftalen igennem.

LOV

Handelsagentloven § 14, stk. 1-5

Kommissionsloven § 27, stk. 2

PRAKSIS

Sø- og Handelsretten · Sag om tilbagebetaling af agentprovision efter konkurs i forsikringsselskab

08.03.2023

§ 7 Opsigelsesvarslet efter § 22 – trappen, loftet og asymmetriforbuddet

§ 22 gennemfører direktivets artikel 15 og gælder kun **tidsubestemte** aftaler. Systematikken har fire lag:

Stykke	Regel
Stk. 1	1 måneds varsel i første år, forlænget med 1 måned pr. påbegyndt år, maksimalt 6 måneder – medmindre andet er aftalt
Stk. 2	Kortere varsler kan ikke aftales forudgående. Eneste undtagelse: agenten kan aftale at opsiges med 3 måneders varsel efter 3 års forløb
Stk. 3	Aftales længere varsler, må agenturgiverens varsel ikke være kortere end agentens
Stk. 4	Opsigelse sker – hvis andet ikke er aftalt – til udgangen af en kalendermåned

Forarbejderne til [lovforslaget](#) præciserer beregningen skarpt:

Opsigelsesvarslerne beregnes som nævnt på grundlag af hvert påbegyndt år, således at varslet f.eks. allerede efter 5 år og 1 dag vil være 6 måneder.

Valget af 6 måneder – frem for direktivets grundlæggende maksimum på 3 måneder, jf. artikel 15, stk. 2 – var udtryk for et bevidst beskyttelsesvalg. Arbejdsgruppen var enig om at foreslå det maksimale varsel fastsat til

6 måneder, "navnlig under hensyn til, at et varsel på mindst 6 måneder må anses for rimeligt ved opsigelse af langvarige agenturforhold", jf. [betænkning nr. 1151/1988, s. 105](#), og Justitsministeriet tilsluttede sig.

Asymmetrien mellem parterne er tilsigtet. Forarbejderne begrunder undtagelsen i stk. 2, 2. pkt., med, at "[a]genturgiveren har i almindelighed ikke samme beskyttelsesbehov i forbindelse med aftalens ophør, hvilket er baggrunden for, at det tillades at aftale et kortere varsel for agenten". Stk. 3 sikrer omvendt, at aftalefriheden opad ikke bruges til at binde agenten hårdere end agenturgiveren.

Tidsbegrænsede aftaler. § 22 gælder ikke direkte for tidsbestemte aftaler. Ved vurderingen af, om en aftale er tidsbestemt, lægges der efter forarbejderne "navnlig vægt på, om sluttidspunktet er angivet med en sådan nøjagtighed, at parterne på forhånd er klar over, hvornår aftalen ophører". § 23 fanger dog videreførelsestilfældet: fortsætter en tidsbestemt aftale efter periodens udløb, finder § 22 tilsvarende anvendelse, og den tidsbestemte periode medregnes ved beregningen af varslet.

Varslet var centralt i [H-82-09](#) om et 42-årigt agentur – hvor 6-månedersloftet i sagens natur var nået mange gange – og i [H-0139-99](#) samt [BS-35878/2018-SHR](#). I [H-98-01](#) fandt retten det aftalte varsel på 6 måneder rimeligt både for agentur- og forhandlerdelen – og bemærkede samtidig, at agenten burde have været forberedt på, at koncernændringer kunne føre til, at agenturgiveren selv overtog repræsentationen, og hverken havde sikret sig kontraktmæssigt eller indrettet sig herpå.

LOV	Handelsagentloven § 22, stk. 1-4	Handelsagentloven § 23
PRAKSIS	Sø- og Handelsretten · Dom om handelsagentstatus, opsigelsesvarsel og godtgørelse efter ophør af samarbejde om leverancer til Forsvaret	25.03.2020
	Sø- og Handelsretten · Dom om ophør af 42-årigt handelsagentur: Goodwill, opsigelsesvarsel og efterprovision	09.02.2011
	Sø- og Handelsretten · Sag om erstatning for opsigelse af eneagent- og eneforhandlerkontrakt	02.09.2003
	Sø- og Handelsretten · Dom om godtgørelse og opsigelsesvarsel ved ophør af agenturaftale mellem dansk agent og svensk savværk	09.02.2001

Ophævelse ved væsentlig misligholdelse – § 24 og erstatning efter § 8

§ 24 giver hver af parterne ret til at hæve uden varsel, "hvis den anden part i væsentlig grad har undladt at opfylde sine forpligtelser efter aftalen eller loven". Bestemmelsen suppleres af § 6, stk. 1, hvorefter en part, der forsømmer sine pligter, skal erstatte den forvoldte skade – med en skarp reklamationsregel i stk. 2: den, der vil kræve erstatning, skal underrette uden ugrundet ophold, ellers **fortabes** retten. Stk. 3 undtager tilfælde, hvor modparten har handlet i strid med almindelig hæderlighed eller groft uagtsomt.

Agenturgiverens misligholdelse. Ledende er [BS-16965/2020-SHR](#). Modeselskabet IJH indførte i slutningen af 2018 et nyt it-system, hvilket standsede de automatiske provisionsrapporter. Provisionen for oktober-december 2018 blev udbetalt i to rater – halvdelen i januar 2019, resten først i marts – og på ophævelsestidspunktet den 10. april 2019 var yderligere over 1 mio. kr. forfaldet. Agenterne modtog heller ikke det dokumentationsgrundlag, de havde krav på efter aftalen og § 13; de opgørelser, der endelig kom, var ufuldstændige og fejlbehæftede. Retten fandt ophævelsen berettiget:

Henset hertil, til den betydelige forsinkelse med betaling af provisionen for oktober-december 2018 og til de yderligere forfaldne krav på ophævelsestidspunktet finder retten, at IJH væsentligt havde misligholdt agentaftalen, og at

ophævelsen af aftalen [...] derfor var berettiget. Det forhold, at IJH havde it-mæssige udfordringer, kan ikke føre til, at misligholdelsen ikke var væsentlig.

Lige så vigtigt afviste retten et krav om nachfrist:

Det følger endvidere hverken af agentaftalen eller af handelsagentloven, at den misligholdende part skal have en frist til at opfylde sine forpligtelser, før der kan ske ophævelse.

Agenterne fik som følge heraf **både** erstatning efter § 6, stk. 1, for tabt provision i den aftalte 12-måneders opsigelsesperiode **og** godtgørelse efter § 25 – 200.000 EUR henholdsvis 125.000 EUR til den ene agent, 65.000 EUR og 75.000 EUR til den anden.

Agentens misligholdelse. Omvendt skal agenturgiveren løfte bevisbyrden. I **H-0111-99** ophævede agenturgiveren aftalen med øjeblikkelig virkning under henvisning til klager over agents person, tidsaftaler og kollektionernes stand. Retten afviste:

Der er ikke grundlag for at fastslå at sagsøgeren misligholdt sine forpligtelser på en sådan måde at sagsøgte var berettiget til at ophæve aftalen, i hvert fald ikke uden advarsel. Sagsøgte har ikke dokumenteret at have givet en advarsel, og ophævelsen af agenturaftalen er derfor ikke berettiget.

Tilsvarende afviste retten i **H-54-12** (Myklestad mod Bodum), at agents forhandling af en knivblok fra Scanpan og en termokande fra Erik Bagger udgjorde en overtrædelse af konkurrenceklausulen. Retten lagde vægt på, at Scanpans kerneområde var gryder og pander, at knivblokken var et tilbehørsprodukt, at skiftet til Scanpan var en naturlig følge af tabet af et andet agentur, og at Erik Baggers sortiment som helhed var væsensforskelligt og prismæssigt adskilte sig. Der forelå derfor ikke direkte konkurrence, ophævelsen var uberettiget, og agenten bevarede sin godtgørelse. Spørgsmålet om, hvornår indtagelsen af et konkurrerende mærke berettiger ophævelse, var også tema i **H-34-16** og – sammen med en konkurrenceklausul – i **BS-404/2021-SHR**.

At loyalitetsvurderingen er konkret, viser **H-0276-98**, hvor agents arbejde for en anden virksomhed i opsigelsesperioden **ikke** var illoyalt: agenturgiveren kendte relationen, der var ikke tale om konkurrerende varer, men de samme varer, og det var i overensstemmelse med agenturgiverens ønsker, at agenten fandt en efterfølger. Yderligere ophævelsestvister findes i **H-82-00** og **H-0004-00**. Om ophævelse og erstatning i kontraktforhold i almindelighed henvises til [misligholdelse-ophævelse-erstatning-kontrakt](#).

LOV

[Handelsagentloven § 6, stk. 1-3](#)
[Handelsagentloven § 13](#)
[Handelsagentloven § 24](#)
[Handelsagentloven § 25](#)

PRAKSIS	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Sag om ophævelse af handelsagenturaftale og krav om erstatning	15.09.2023
	Sø- og Handelsretten · Berettiget ophævelse af agentaftale grundet manglende provisionsbetaling og dokumentation - Krav på provision, erstatning og godtgørelse	08.11.2022
	Sø- og Handelsretten · Sag om erstatning for bortkomne æg, uretmæssig ophævelse af agentaftale og overtrædelse af konkurrenceklausul	08.04.2022
	Sø- og Handelsretten · Agentur-tvist om ophævelse, goodwillgodtgørelse og mistet provision efter indtagelse af konkurrerende mærke	01.06.2018
	Sø- og Handelsretten · Sag om handelsagents krav på godtgørelse efter opsigelse af agenturaftale - Konkurrenceklausul og loyalitetspligt	06.02.2014
	Sø- og Handelsretten · Tvistsag om agenturkontrakt: Ophævelse, opsigelse og godtgørelse	09.01.2006

Sø- og Handelsretten · Sag om ophævelse af agenturaftale og krav om godtgørelse efter handelsagentloven	16.01.2001
Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision	17.05.2000

§ 9 Godtgørelsen efter § 25 – modellen, de kumulative betingelser og forholdet til erstatning

§ 25 er lovens tyngdepunkt og var i 1990 en nyskabelse. Forarbejderne er utvetydige:

Den foreslåede bestemmelse om godtgørelse i forbindelse med agenturaftalens ophør er ny i forhold til gældende ret. Kommissionsloven indeholder ingen regler herom, og der eksisterer ingen almindelig kutyme for, at der ydes en sådan godtgørelse.

Direktivets **artikel 17** gav medlemsstaterne et valg mellem en **godtgørelsesmodel** (stk. 2) og en **erstatningsmodel** (stk. 3). Efter **betænkning nr. 1151/1988, s. 117** bygger godtgørelsesmodellen især på vesttysk ret ("Ausgleich" efter HGB § 89 b), mens erstatningsmodellen er inspireret af fransk ret. Arbejdsgruppen – og dermed loven – valgte den tyske model.

Betingelserne i stk. 1 er **kumulative**:

1. **Nr. 1, første led:** agenten har skaffet nye kunder eller en betydelig udvidelse af handelen med den bestående kundekreds
2. **Nr. 1, andet led:** forbindelsen med disse kunder vil fortsat give agenturgiveren betydelige fordele
3. **Nr. 2:** betaling af godtgørelse er rimelig under hensyn til samtlige omstændigheder, herunder navnlig agentens tab af provision

Efter **stk. 2** anvendes reglen tilsvarende, hvis aftalen ophører på grund af agentens død. Betænkningen præciserer, at dødsboet kan kræve godtgørelse, at dødsfaldet kan indgå i rimelighedsvurderingen, og at der ikke er grundlag for godtgørelse, hvis agenturforholdet fortsætter med arvingerne, jf. **s. 127**.

Godtgørelse er ikke erstatning. Forarbejderne fremhæver udtrykkeligt, at de to krav kan kumuleres:

Betaling af godtgørelse hindrer ikke, at agenten kan kræve erstatning, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt, f.eks. i tilfælde, hvor agenturgiveren uberettiget ophæver aftalen uden overholdelse af det gældende opsigelsesvarsel. I så fald kan der blive tale om både erstatning efter forslagens § 6 og godtgørelse i medfør af § 25.

Det er ikke en teoretisk pointe. I **H-0111-99** havde agenten under sagen alene rejst krav efter § 25, stk. 1, nr. 1, og var derfor **afskåret** fra at kræve erstatning for manglende opsigelsesvarsel – trods at ophævelsen var uberettiget. **BS-16965/2020-SHR** viser den korrekte fremgangsmåde: begge krav blev nedlagt og begge tilkendt.

Endelighed. Forarbejderne indeholder en vigtig præklusionsregel:

Er der i forbindelse med agenturforholdets ophør truffet aftale eller afgørelse om godtgørelse, vil parterne ikke senere kunne kræve efter- eller tilbagebetaling, selv om skønnet viser sig at være forkert. Kun hvis der er taget forbehold herom, eller hvis der er givet urigtige oplysninger, kan der blive tale om en efterregulering.

Agenturgiverens ophør eller overdragelse. Afvikles eller ophører agenturgiverens virksomhed i forbindelse med agenturforholdets ophør, har agenten ikke krav på godtgørelse – agenturgiveren har da ingen fordel af agentens arbejde. Overdrages virksomheden derimod helt eller delvis, påvirker det i princippet ikke kravet.

Underagenter. Betænkningen fastslår på s. 127, at "[e]n underagent har dog ikke adgang til i medfør af § 25 at kræve godtgørelse fra agenturgiveren" – underagenten må holde sig til hovedagenten. EU-Domstolen har i **C-593/21** (Herios) behandlet netop udligningsgodtgørelsen i underagenturforhold ved direkte videreførelse af kunder og rimelighedsvurderingen i den sammenhæng.

LOV	Handelsagentloven § 6	Handelsagentloven § 25, stk. 1, 2	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Handelsagenters ret til udligningsgodtgørelse i underagenturforhold ved direkte videreførelse af kunder		13.10.2022
	Sø- og Handelsretten · Berettiget ophævelse af agentaftale grundet manglende provisionsbetaling og dokumentation - Krav på provision, erstatning og godtgørelse		08.11.2022
	Sø- og Handelsretten · Sag om ophævelse af agenturaftale og krav om godtgørelse efter handelsagentloven		16.01.2001

§ 10 "Nye kunder" og "fortsatte betydelige fordele" – § 25, stk. 1, nr. 1

Første betingelse er den mest omtvistede. Forarbejderne udlægger "nye kunder" bredt:

»Nye kunder« kan også være kunder, som agenturgiveren tidligere har haft forbindelse med, hvis denne forbindelse har været ophørt i nogen tid, og er blevet genoplivet af agenten. Der kan også være tale om en ny kunde, hvis agenten introducerer kunden som køber af et nyt produkt, selvom kunden tidligere har aftaget andre typer produkter fra agenturgiveren.

Og endnu vigtigere:

Hvis agenten har skaffet nye kunder, er denne betingelse opfyldt, også selvom gamle kunder er faldet fra, og det samlede antal kunder er mindre end ved agenturforholdets start.

Det er altså ikke nettotilvæksten, der tæller. EU-Domstolen har i **C-315/14** (Marchon) tilføjet en tilsvarende relativisering på EU-plan: vurderingen af, om en kunde er "ny", skal foretages i forhold til de varer eller varemærkesegmenter, agenten er betroet – en kunde, som agenturgiveren i forvejen handler med, kan derfor være en ny kunde for det segment, agenten har fået overdraget.

Agenten skal have "skaffet" kunden. Efter forarbejderne kræver det, at agenten har medvirket til agenturgiverens første aftale med kunden, jf. § 9, nr. 1, eller ved sin markedsføring har forårsaget, at kunden indgik aftale direkte med agenturgiveren.

Formodning for fortsættelse. Om andet led anfører forarbejderne:

Fordelen vil især være udsigten til en længerevarende forretningsforbindelse med de kunder, som agenten har skaffet. Der vil være en formodning for, at en fast forretningsforbindelse, som agenten har etableret mellem kunden og agenturgiveren, fortsætter, medmindre andet fremgår af omstændighederne.

Denne formodning kan brydes – og gør det i praksis. Det klareste eksempel er **BS-298/2006-HJR** (Gerry Weber), der stadfæstede Sø- og Handelsrettens dom i **H-86-02**. Agenten havde i en årrække ført Etienne Aigner i Norden for FCF. Da FCF mistede licensen, fortsatte agenten med Etienne Aigner for den nye licenshaver, mens

FCF gik over til eget mærke, Youmanis – ca. 30 % billigere, rettet mod en yngre målgruppe og med en anden stil. Højesteret fandt formodningen brudt:

Under agenturforholdet var Etienne Aigner produkterne de eneste, som FCF solgte i Norden [...] Efter ophøret fortsatte [agenten] med at sælge Etienne Aigner produkter for den nye producent Modiva. FCF gik efter ophøret over til at sælge Youmanis produkter, der havde en noget anden karakter, og selskabet havde i den forbindelse ikke betydelige fordele af den kundekreds, som [agenten] havde skabt.

Højesteret tilkendte derfor ingen godtgørelse. Afgørelsen viser, at loyalitet knyttet til *mærket* frem for til *agenturgiveren* kan sætte hele godtgørelseskravet ud af kraft.

Få, men værdifulde kunder. Antallet er ikke afgørende. I **H-0276-98** havde agenten kun formidlet fem handler på fire år:

Retten lægger til grund, at sagsøger har skaffet sagsøgte nye kunder. Der er ikke tale om mange kunder, men sagsøgte maskiner er dyre, individuelle maskiner, som der ikke er hyppigt salg af. Retten finder endvidere, at sagsøger har skabt betydelige fordele for sagsøgte ved at have fungeret som døråbner på markedet og skaffet kontakt til potentielle kunder samt skaffet referencer til andre kunder.

Da maskinernes levetid var flere år, kunne det manglende genkøb endnu ikke tillægges vægt. Godtgørelsen blev sat til 500.000 kr.

Betydelig udvidelse af den bestående kundekreds. I **H-110-04** (Grieser & Koch mod KE Fibertec) udgjorde nye kunder ca. 90 % af omsætningen, og retten fandt betingelsen opfyldt trods et vigende tysk marked:

Selvom der i Tyskland i 2003 måtte være et vigende marked, finder retten, at Grieser & Koch gennem sit arbejde har skabt et sådant kendskab til Fibertecs produkter, at det fremover vil give Fibertec betydelige fordele.

Højesteret stadfæstede i **BS-431/2006-HJR**:

Det lægges efter bevisførelsen til grund, at Part 1 GmbH gennem sådan indsats og ved direkte henvendelse til mulige kunder har tilført KE Fibertec A/S en betydelig omsætning i Tyskland og skaffet Fibertec en position på markedet, som efter agenturforholdets ophør fortsat ville give Fibertec betydelige fordele.

LOV	Handelsagentloven § 9	Handelsagentloven § 25, stk. 1	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om afvisning af handelsagentgodtgørelse ved mærkeskifte og ophør af licensaftale		13.06.2008
	Højesteret · Højesteret tilkendte agent godtgørelse efter udløb af tidsbegrænset agentaftale		26.02.2008
	EU-Domstolen · Fortolkning af 'nye kunder' under handelsagentdirektivet: Ret til godtgørelse ved salg af nye varemærkesegmenter (C-315/14)		06.04.2016
	Sø- og Handelsretten · Godtgørelse ved ophør af agenturaftale - manglende forlængelse ikke misligholdelse		12.09.2006
	Sø- og Handelsretten · Sag om godtgørelse til handelsagent efter ophør af agentaftale vedrørende dametøj		09.06.2006
	Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision		17.05.2000

§ 11 Rimelighedsvurderingen og udmålingen – § 25, stk. 1, nr. 2, og loftet i § 26

Selv når nr. 1 er opfyldt, skal betaling være **rimelig**. Forarbejderne anviser, hvad der indgår:

Der skal tages hensyn til samtlige omstændigheder, herunder navnlig agentens tab af provision af aftale med kunderne. Der tænkes her navnlig på tab af provision ved forventet gentagelse af ordrer, som agenten har skaffet. Herudover kan f.eks. aftalens varighed, agentens omkostninger, intensiteten af agentens arbejde og forhold i forbindelse med ophøret være af betydning.

Betænkningen s. 127 tilføjer konkurrenceklausulen som moment:

[D]et forekommer naturligt, at der ved rimelighedsvurderingen tages hensyn til, om der er pålagt agenten en konkurrenceklausul, idet dette taler for, at agenten har en kundekreds, som agenturgiveren vil udnytte. Hvis agenten har fået vederlag for konkurrencebegrænsningen, bør dette forhold imidlertid også indgå i bedømmelsen.

Højesteret fulgte dette i **BS-431/2006-HJR**:

Ved rimelighedsbedømmelsen efter handelsagentlovens § 25, stk. 1, nr. 2, skal der i første række tages hensyn til, hvad Part 1 GmbH kan antages efter markedsforholdene [...] at ville have opnået i provision [...] Der må endvidere på den ene side tages hensyn til, at Part 1 GmbH var underlagt en konkurrenceklausul, og på den anden side også tages hensyn til, at der var tale om et tidsbegrænset agenturforhold, som imidlertid var et led i et videregående samarbejde.

"Tab af provision" er fremadrettet. EU-Domstolen fastslog i **C-574/21** (QT mod O2), at udtrykket omfatter hypotetiske fremtidige provisioner:

»handelsagentens tab af provision« i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 17, stk. 2, litra a), andet led, i direktiv 86/653, [er] den provision, som handelsagenten skulle have modtaget, hvis agenturkontrakten havde været ved, og som svarer til de fordele for agenturgiveren, der består efter agenturkontraktens ophør.

En indskrænkende fortolkning, der kun omfattede allerede gennemførte forretninger, ville overlappe med direktivets art. 7 og 8 og gøre art. 17 delvis overflødig. Domstolen fastslog desuden, at aftalt **engangsprovision** ikke i sig selv udelukker godtgørelse: dækker engangsprovisionen alene selve kontraktindgåelsen og ikke kundeforholdets langsigtede værdi, har agenten fortsat et provisionstab for den fremtidige merværdi.

Loftet. § 26 sætter maksimum til 1 års vederlag beregnet på grundlag af det gennemsnitlige årlige vederlag i de seneste 5 år – eller i hele perioden, hvis aftalen har været kortere. Loftet er en beregningsregel, ikke et udgangspunkt. Praksis lander gennemgående klart under maksimum:

Sag	Agenturets varighed	Maksimum / påstand	Tilkendt	Bærende hensyn
H-0276-98	ca. 1992-1997	1.250.000 kr. påstået	500.000 kr.	Døråbner; få, men dyre maskiner; usikkert genkøb
H-0111-99	1993-1998	200.000 kr. påstået	100.000 kr.	Agenturgiverens virksomhed betydeligt udvidet gennem agentens arbejde
H-110-04 / BS-431/2006-HJR	1994-2003	102.415 € påstået	100.000 €	Nye kunder ~90 % af omsætningen; konkurrenceklausul; delt skyld

H-8-12	2007-2010	1.472.194 SEK påstået	700.000 SEK (inkl. restprovision)	Vendt nedadgående kurve; men små B2B-kunder forsvandt igen; måltal ikke nået; agenturgiverens egen tv-reklame
H-54-12	2009-2011	4.242.250 NOK påstået (≈1 års provision)	1.600.000 NOK (inkl. restprovision)	Kitchen-kæden som ny kunde (~16 mio. NOK); men eksisterende kunder og agenturgiverens tv-kampagner
BS-16965/2020-SHR	2007-2019	maks. 236.818 / 132.211 EUR	125.000 / 75.000 EUR	12 års kundeopbygning; men markant omsætningsnedgang og storkundes konkurs

Mønsteret er tydeligt: retten fastsætter et **skøn** og trækker fra for forhold, agenten ikke kan tage æren for. I **H-8-12** blev det formuleret prægnant:

Retten har ved fastsættelsen af selve godtgørelsesbeløbet navnlig lagt vægt på, at der i den 5-årige agenturperiode var en betydelig stigning i omsætningen på ca. 7 mio SEK fra ca. 10 mio. SEK, hvilket vel at mærke var efter en 7-årig periode med en væsentlig omsætningsnedgang på ca. 12 mio. SEK fra ca. 22 mio. SEK. Magasin har således både ”knækket” Bodums nedadgående kurve og skabt fremgang.

På den anden side har retten lagt vægt på, at mange af de nye kunder, Magasin skaffede, var mindre business-to-business kunder, der er forsvundet igen og derfor ikke har haft særlig værdi for Bodum på længere sigt, samt at de forventede måltal i parternes aftale trods alt slet ikke blev indfriet.

Manglende målopfyldelse fjerner ikke kravet. Både **H-8-12** og **H-54-12** viser, at aftalte omsætningsmål, der blot er udtryk for agenturgiverens forventninger, ikke afskærer godtgørelse – de indgår alene i skønnet. I **H-8-12** lagde retten udtrykkeligt til grund, "at omsætningstallene i parternes agenturaftale kun var udtryk for Bodums forventninger", og at agenten derfor havde krav på godtgørelse.

Skøn versus regnestykke. Grænsen mellem det skønsmæssige og det matematiske blev afklaret i **BS-52112/2019-HJR**. Byretten havde fastsat godtgørelsen til 2/3 af maksimalbeløbet efter § 26, men havde ved beregningen fejlagtigt antaget, at bilagets tal var i norske i stedet for danske kroner. Højesteret skelnede skarpt: skønnet (2/3) var fastlagt først, og derefter fulgte en ren matematisk beregning. Fejlen lå alene i valutaantagelsen, og berigtigelse kunne derfor ske efter [retsplejelovens § 221, stk. 1](#) – modsat både byrettens og landsrettens opfattelse.

LOV	Handelsagentloven § 25, stk. 1	Handelsagentloven § 26	Retsplejeloven § 221, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Berigtigelse af valutafejl i byretsdom efter retsplejelovens § 221 Højesteret · Højesteret tilkendte agent godtgørelse efter udløb af tidsbegrænset agentaftale EU-Domstolen · Handelsagenters ret til godtgørelse ved kontraktens ophør: Fortolkning af tab af provision og betydningen af engangsprovision Sø- og Handelsretten · Berettiget ophævelse af agentaftale grundet manglende provisionsbetaling og dokumentation - Krav på provision, erstatning og godtgørelse Sø- og Handelsretten · Sag om handelsagents krav på godtgørelse efter opsigelse af agenturaftale - Konkurrenceklausul og loyalitetspligt		
			14.05.2020 26.02.2008 23.03.2023 08.11.2022 06.02.2014

Sø- og Handelsretten · Dom om handelsagents krav på godtgørelse og provision efter opsigelse af agenturaftale med Bodum	26.11.2013
Sø- og Handelsretten · Godtgørelse ved ophør af agenturaftale - manglende forlængelse ikke misligholdelse	12.09.2006
Sø- og Handelsretten · Sag om ophævelse af agenturaftale og krav om godtgørelse efter handelsagentloven	16.01.2001
Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision	17.05.2000

§ 12 De godtgørelsesudelukkende ophørsgrunde – § 27 – og fristen i § 28

§ 27 gennemfører direktivets **artikel 18** og opregner tre – og kun tre – grunde til, at godtgørelse bortfalder:

1. agenturgiveren bringer aftalen til ophør på grund af **væsentlig misligholdelse, der kan tilregnes agenten**,
2. **agenten** bringer aftalen til ophør – medmindre det er berettiget som følge af omstændigheder, der skyldes agenturgiveren, eller agentens alder, svagelighed eller sygdom,
3. agenten **overdrager** efter aftale med agenturgiveren sine rettigheder og pligter til en anden.

Rationalet fremgår af [betænkningen s. 132](#):

Baggrunden for reglen er, at agenten ikke selv skal kunne udløse et godtgørelseskrav på et for ham gunstigt tidspunkt. Hvis agenten anser kundekredsen for at være af værdi, må han normalt fortsætte kontraktsforholdet.

Tilregnelser er et selvstændigt krav. Betænkningen understreger en ofte overset nuance:

Hvis agenturgiveren bringer aftalen til ophør på grund af en væsentlig misligholdelse, der ikke kan tilregnes agenten, bortfalder godtgørelseskravet således ikke.

En berettiget ophævelse er altså ikke i sig selv nok – misligholdelsen skal kunne tilregnes agenten eller dennes ansatte som fejl eller forsømmelse. Betænkningen tilføjer, at misligholdelse, der skyldes pengemangel, også er tilregnelig, og bemærker, at det "må skyldes en oversættelsesfejl, at artikel 18, litra a-b, alene omtaler ophævelse", idet bestemmelsen efter sit indhold bør gælde ved såvel ophævelse som opsigelse.

Højesteret anvendte nr. 1 i [BS-7909/2020-HJR](#), hvor ophævelsen af agenturaftalen var berettiget, og goodwill-godtgørelsen derfor bortfaldt, jf. §§ 25, 27 og 29.

Udløb er ikke opsigelse. Den vigtigste danske afklaring af nr. 2 er [BS-431/2006-HJR](#). Agenturgiveren gjorde gældende, at agenten de facto havde opsagt aftalen ved at afslå forlængelse på stort set uændrede vilkår.

Højesteret afviste:

Uanset de nævnte omstændigheder finder Højesteret, at parternes 1999-aftale i overensstemmelse med ordlyden af bestemmelsen om aftalens løbetid i § 22 må forstås således, at agenturforholdet i mangel af en aftale om forlængelse uden videre ophørte den 31. december 2003.

Da aftalen ophørte ved tidsbegrænsning og ikke ved opsigelse fra agentens side, var agenten ikke afskåret efter § 27. Sø- og Handelsretten havde tilsvarende i [H-110-04](#) afvist, at afvisningen af agenturgiverens omsætningstal udgjorde misligholdelse – bl.a. fordi parternes forslag vedrørte henholdsvis en forhandleraftale og en agenturaftale og derfor ikke var sammenlignelige.

Opregningen er udtømmende. EU-Domstolen fastslog i **C-645/16** (CMR mod DTT), at fransk fast retspraksis om, at godtgørelse ikke skulle betales ved ophævelse i en aftalt prøveperiode, var i strid med direktivet. Prøveperioder er ikke forbudt, men deres retsvirkninger må ikke bringe direktivets fulde virkning i fare:

Der eksisterer i henhold til artikel 1 i direktiv 86/653 tværtimod et forhold mellem en handelsagent og en agenturgiver fra det øjeblik, hvor der indgås en kontrakt [...] uanset om denne kontrakt omfatter en prøveperiode.

Domstolen fremhævede, at art. 18 er en udtømmende undtagelsesbestemmelse, der skal fortolkes strengt, at art. 19 forbyder fravigelse til skade for agenten før ophøret, og at godtgørelsesordningen ikke sanktionerer opsigelsen, men kompenserer for agentens tidligere ydelser. Konklusionen er programmatisk for hele retsområdet:

Domstolen har ligeledes præciseret, at med hensyn til formålet med direktiv 86/653 er enhver fortolkning af dets artikel 17, som kan være til skade for handelsagenten, udelukket.

Fristen. § 28 er en absolut faldgrube: kravet **bortfalder**, hvis agenten ikke senest 1 år efter agenturaftalens ophør har meddelt agenturgiveren, at krav på godtgørelse vil blive fremsat. § 29 gør §§ 25-28 ufravigelige ved forudgående aftale til skade for agenten.

LOV

Handelsagentloven § 22

Handelsagentloven § 27

Handelsagentloven § 28

Handelsagentloven § 29

PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om berettiget ophævelse af agenturaftale og bortfald af goodwill-godtgørelse ved væsentlig misligholdelse	28.01.2021
	Højesteret · Højesteret tilkendte agent godtgørelse efter udløb af tidsbegrænset agentaftale	26.02.2008
	EU-Domstolen · Handelsagenters ret til godtgørelse og skadeserstatning ved kontraktens ophør i en prøveperiode	19.04.2018
	Sø- og Handelsretten · Godtgørelse ved ophør af agenturaftale - manglende forlængelse ikke misligholdelse	12.09.2006

§ 13 Eneforhandleren og distributøren – det ulovregulerede felt

Eneforhandleren køber og videresælger for egen regning og risiko og er derfor ikke omfattet af [handelsagentloven § 2](#). Der findes ingen dansk lov om forhandler- og distributionsaftaler, og retsforholdet beror derfor på aftalen suppleret af almindelige obligationsretlige grundsætninger. To spørgsmål går igen: **opsigelsesvarslet** og **godtgørelsen**.

Opsigelsesvarslet. Der er ikke hjemmel til direkte at anvende § 22, men det almindelige krav om et passende varsel ved opsigelse af et langvarigt løbende samarbejde giver et beslægtet resultat. Ved fastsættelsen indgår samarbejdets varighed, forhandlerens integration i leverandørens afsætning og de specifikke investeringer, forhandleren har foretaget i tillid til aftalen. I **H-98-01** fandt Sø- og Handelsretten det aftalte varsel på 6 måneder rimeligt for både agentur- og forhandlerdelen, men afgørende var, at parterne faktisk havde aftalt et varsel – retten fremhævede, at Chemimpo burde have forudset, at koncernændringer kunne føre til, at Danisco selv overtog repræsentationen, og hverken havde "sikret sig kontraktmæssigt eller indrettet sig herpå".

En opsigelse med dags varsel – eller uden noget reelt varsel – er derimod illoyal, og domstolene skønner da et passende varsel og tilkender erstatning svarende til den mistede indtjening i perioden. Skønnet afhænger af samarbejdets varighed og forhandlerens bundne investeringer.

Godtgørelsen – analogien og dens grænse. Spørgsmålet om analog anvendelse af § 25 er rejst gentagne gange. I [H-83-07](#) gjorde forhandleren subsidiært gældende, at der forelå et "maskeret agentforhold", fordi forhandleren ikke selv kunne fastsætte videresalgsprisen – den blev forhandlet direkte mellem leverandøren og slutkunden med forhandleren som bisidder – og mere subsidiært, at der tilkom godtgørelse efter analogi af § 25, fordi forhandleren havde oparbejdet kundekredsen, og leverandøren umiddelbart kunne overtage den. Retten nåede aldrig til analogispørgsmålet: forholdet var et ægte forhandlerforhold, og retten tilføjede, at der heller ikke på andet grundlag var krav.

Det er værd at bemærke, at prisfastsættelsesbeføjelsen ikke i sig selv er afgørende for agentstatus i EU-retlig forstand. Efter [C-452/17](#) er de tre betingelser i art. 1, stk. 2, nødvendige og tilstrækkelige, og supplerende betingelser om virksomhedsudøvelsens vilkår kan ikke opstilles. Det, der tæller, er selvstændigheden og den økonomiske risiko.

I [H-98-01](#) afviste retten et goodwill-krav for forhandlerdelen med tre selvstændige begrundelser, der tilsammen tegner betingelserne for, hvornår en forhandler *kan* få godtgørelse:

- der forelå **ingen særlige omstændigheder**, der kunne begrunde godtgørelse for mistet goodwill,
- forhandleren havde **nægtet at overdrage sit kundekartotek** til leverandøren – hvilket retten kaldte en grundlæggende betingelse for en sådan erstatning, og
- leverandøren havde **hverken tilegnet sig eller lukreret på** forhandlerens kundekreds.

Den sidste betingelse er den centrale: godtgørelse forudsætter, at kundekredsen faktisk overgår til leverandøren og kommer denne til gode – nøjagtig samme tankegang som § 25, stk. 1, nr. 1, andet led.

Hvem ejer kundekredsen? Netop dette spørgsmål er afklaret uden for den obligationsretlige praksis – i skatteretten. Højesteret har i to domme fastslået, at kundekredsen i et eneforhandlerforhold tilhører **leverandøren**. I [SKM2001.185.HR](#) tiltrådte Højesteret, "at kundekredsen tilhørte D, idet D ved opsigelse kunne bringe eneforhandleraftalen til ophør", og at vederlaget derfor måtte anses som godtgørelse for opgivelse af agentur eller lignende – ikke som goodwill. Samme ræsonnement bærer [SKM2002.359.HR](#):

Højesteret bemærkede, at D kunne bringe eneforhandleraftalen til ophør og derved afskære eneforhandleren fra den kundekreds, der efterspurgte D's produkter. Kundekredsen tilhørte derfor D.

Denne indsigt er ikke blot skatteretlig. Den forklarer, hvorfor både agenten og eneforhandleren er strukturelt sårbare på samme måde – og hvorfor lovgiver valgte at beskytte agenten med en ufravigelig godtgørelsesregel, mens forhandleren står tilbage med aftalen og de almindelige grundsætninger. Ligningsrådet trak konsekvensen i [SKM2004.141.LR](#): da et grossistselskab ville miste sin kundekreds ved eneforhandlingsrettens ophør, skulle der ikke fastsættes goodwill.

Den rent konkurrenceretlige vurdering af eneforhandler- og selektive distributionsaftaler – herunder gruppefritagelsen for vertikale aftaler – falder uden for denne oversigt; se [konkurrenceret](#) og [eu-konkurrenceret](#).

LOV	Handelsagentloven § 2	Handelsagentloven § 22	Handelsagentloven § 25, stk. 1	
PRAKSIS	EU-Domstolen · Betingelser for status som selvstændig handelsagent: Virksomhedsudøvelse fra agenturgiverens lokaler og varetagelse af sideopgaver			21.11.2018
	Sø- og Handelsretten · Afgørelse om Agentur vs. Forhandlerforhold og Godtgørelse ved Samarbejdes Ophør			29.10.2010

§ 14 Godtgørelsens retlige natur: pant, konkurs, skat og moms

Betegnelsen "goodwill-godtgørelse" er indarbejdet i praksis, men juridisk misvisende – og forskellen har mærkbare konsekvenser. [Betænkningen s. 121](#) er præcis:

Ved godtgørelse til en handelsagent i forbindelse med agenturforholdets ophør er der ikke tale om, at agenten i traditionel juridisk forstand overdrager en kundekreds eller lignende til agenturgiveren. Arbejdsgruppen har derfor – i overensstemmelse med direktivets terminologi – anvendt udtrykket "godtgørelse ved ophør" om den ydelse, agenturgiveren skal betale ved agenturforholdets ophør.

Udvalget var dog ikke enigt. Tre medlemmer – fra Det danske Handelskammer, Danmarks Agentforening og Danmarks Aktive Handelsrejsende – udtrykte på [s. 120](#) tvivl og mente, at godtgørelsen skulle opfattes som en pligtmæssig betaling for den goodwill, agenten havde tilført agenturgiveren. De henviste bl.a. til direktivets art. 18, litra c, om overdragelse til en ny agent og til art. 17, stk. 4, om ophør ved agentens død.

Virksomhedspant. Uenigheden blev afgjort af Højesteret i [BS-50460/2020-HJR](#): virksomhedspant i goodwill omfatter **ikke** godtgørelse efter § 25. Landsretten havde i [BS-34002/2019-OLR](#) begrundet det med netop betænkningens ræsonnement:

Ifølge retsgrundlaget til loven og betænkning nr. 1151/1988 tilhører kundekredsen altid agenturgiveren. Der er ikke tale om en traditionel juridisk overdragelse af kundekredsen til agenten, som kan pantsættes eller omstødes. Kravet afhænger i stedet af en konkret rimelighedsvurdering, især med udgangspunkt i agentens tab af fremtidig provision.

Landsretten konkluderede:

På denne baggrund finder landsretten, at den godtgørelse efter handelsagentlovens § 25, der af voldgiftsretten blev tilkendt Doublezero, ikke kan anses for at udgøre betaling for goodwill omfattet af [Tinglysningsloven § 47 c, stk. 3, nr. 7](#), og dermed af Sydbanks virksomhedspant.

Konsekvensen var indgribende: agentens betaling af de 750.000 kr. til banken var upantefattet og dermed omstødelig i agentens efterfølgende konkurs, og banken kunne kræve beløbet dækket af selvskyldnerkautionisten.

Skat. Skatteretligt behandles godtgørelsen efter [afskrivningslovens § 40, stk. 8, jf. stk. 3](#), som godtgørelse for opgivelse af agentur eller lignende. Fysiske personer skal medregne beløbet i den personlige indkomst. Efter [Den juridiske vejledning C.C.6.4.2.2](#) er "[u]d over egentlige agenturer [...] lignede forhold som fx eneforhandlingsrettigheder, forhandlerprivilegier mv. omfattet af bestemmelsen" – og det er hverken en betingelse, at modtageren havde et egentligt krav, eller at ydelsen erlægges som engangsbeløb. Samme afgrænsning findes i [Cirkulære om beskatning af goodwill mv., afsnit 2.4](#).

Det afgørende kriterium for sondringen mellem goodwill og agenturgodtgørelse er efter vejledningen, **om beløbsmodtageren har ejendomsretten til virksomhedens kundekreds** – og netop derfor faldt eneforhandlernes goodwill-argument i [SKM2001.185.HR](#) og [SKM2002.359.HR](#). Et vederlag kan i øvrigt være sammensat: i TfS 1999, 84 HR fandt Højesteret, at vederlaget dels måtte anses som godtgørelse for opgivelse af agentur, dels som vederlag for at påtage sig konkurrenceklausuler.

At sondringen var forudset, fremgår af, at arbejdsgruppen allerede under lovforberedelsen indhentede Skattedepartementets udtalelse, jf. [betænkningens bilag 6-7, s. 215 ff.](#) Statsskattedirektoratet svarede allerede dengang, at hvor agenten ikke kan overdrage agenturet uden agenturgiverens samtykke, kan ingen del af godtgørelsen anses for vederlag for goodwill, "idet den goodwillværdi der måtte være knyttet til agenturet, rettelig tilhører agenturgiveren og ikke agenten". Lovforarbejderne bemærker, at sondringen mellem godtgørelse og erstatning kan få betydning i bl.a. skattemæssig henseende, jf. [betænkningen s. 119 ff.](#)

Moms. Skatterådet har i [SKM2022.281.SR](#) taget stilling til momsbehandlingen af en godtgørelse efter §§ 25-26, jf. [momslovens § 4, stk. 1](#) – et spørgsmål, der er en direkte følge af, at godtgørelsen ikke er vederlag for en overdragelse af et aktiv.

LOV

[Handelsagentloven § 25](#)[Handelsagentloven § 26](#)[Momsloven § 4, stk. 1](#)[Tinglysningsloven § 47c, stk. 3](#)

PRAKSIS	Højesteret · Virksomhedspant i goodwill omfattede ikke godtgørelse til handelsagent efter handelsagentlovens § 25	11.01.2022
	Landsretten · Sag om kaution, virksomhedspant og godtgørelse efter handelsagentloven	10.06.2020
	Skatterådet · Momspligt af goodwillgodtgørelse efter handelsagentlovens paragraf 25	31.05.2022

§ 15 Handelsrejsende – lovens kapitel 3 og den bevidste asymmetri

Lovens kapitel 3 regulerer den **ansatte** handelsrejsende, defineret i [§ 31](#) som den, der "som led i et tjenesteforhold har påtaget sig at opsøge kunder og herunder virke for salg eller køb af varer, som ikke medføres". [§ 32](#) indeholder et konkurrenceforbud under ansættelsen.

[§ 33](#) foretager en selektiv henvisning til agentreglerne:

§§ 9-10, § 11, stk. 1, § 12, stk. 1, § 13, stk. 1, § 14, stk. 1-3 og 5, og § 15, stk. 1-3, anvendes tilsvarende på handelsrejsende, der aflønnes helt eller delvis med provision, idet provisionen for handelsrejsende dog forfalder månedsvis.

Udvælgelsen er bevidst og fortæller noget væsentligt om lovens systematik. Kun **provisionsreglerne** overføres – og kun deres materielle stykker, ikke de ufravigelighedsklausuler, der følger med i agenturforhold. Efter [§ 1, stk. 1, 2. pkt.](#), kan kapitel 3 endda fraviges ved sædvane. Arbejdsgruppens flertal fandt netop ikke, "at der er grundlag for, at de provisionsregler, der i agenturforhold ikke kan fraviges ved aftale, også gøres ufravigelige i ansættelsesforhold", mens et mindretal foreslog det modsatte, jf. [betænkningen s. 29](#).

Endnu vigtigere: **§§ 22 og 25-27 gælder slet ikke for ansatte handelsrejsende**. Betænkningen begrundet det med, at "disse regler ikke harmonerer med funktionærloven". Den ansatte handelsrejsende er altså beskyttet ad ansættelsesretlig vej, ikke ved goodwillgodtgørelse.

Derimod er der efter forarbejderne "ingen reel forskel på handelsagenter og **selvstændige** handelsrejsende", og for disse gælder samme regler som for handelsagenter. [§ 33](#) tilføjer en teknisk, men praktisk relevant nuance: [§ 14, stk. 5](#), om tilbagebetaling af provision ved bortfald anvendes kun, hvis ansættelsesforholdet **ikke** er omfattet af funktionærloven.

Sondringen mellem lønmodtager og selvstændig er ikke altid enkel. [Vejledning om sygedagpengeforsikringerne i sygedagpengelovens §§ 45 og 55](#) opregner de momenter, der lægges vægt på ved en agenturaftale: om personen

arbejder i eget navn, er agent for flere firmaer, har pligt til personlig udførelse, er underlagt instruktionsbeføjelse, er bundet af firmaets priser eller blot vejledende priser, har fået tildelt et fast distrikt, får anvist kunder, og om agenturgiver refunderer udgifter til rejser og materialer. Vejledningen konkluderer, at personer med agenturaftale "som udgangspunkt anses for at være lønmodtagere, hvis de pågældende er underlagt instruktionsbeføjelse og tilsyn, ikke arbejder i eget navn, men som repræsentant for agenturvirksomheden, er underlagt rapporteringspligt, er omfattet af en konkurrenceklausul, aflønnes ved provision, og der anvises et fast distrikt."

Momenterne overlapper i vidt omfang med selvstændighedsvurderingen efter § 2 og C-452/17 – men bedømmelsen er ikke identisk på tværs af retsområder, og en mellemmand kan meget vel være selvstændig handelsagent efter handelsagentloven og samtidig behandles anderledes i social- eller skatteretlig sammenhæng.

LOV

Handelsagentloven § 1, stk. 1

Handelsagentloven § 2

Handelsagentloven § 31

Handelsagentloven § 32

Handelsagentloven § 33

PRAKSIS EU-Domstolen · Betingelser for status som selvstændig handelsagent: Virksomhedsudøvelse fra agenturgiverens lokaler og varetagelse af sideopgaver

21. 11. 2018

§ 16 Sammenfatning: hvad praksis lærer os

Handelsagentloven har nu virket i mere end 35 år uden en eneste ændring, og praksis har lagt sig i et forudsigeligt spor.

Kvalifikationen er porten – og den er trang. Tre filtre skal passeres, før den ufravigelige beskyttelse overhovedet aktiveres: forholdet skal angå **varer** (ikke tjenesteydelser, jf. H-9-06 og BS-15088/2024-SHR), mellemmanden skal virke **for agenturgiverens regning** (ikke som forhandler for egen regning, jf. H-83-07), og hvervet skal være **geografisk knyttet til EU/EFTA/Norden** (jf. § 1, stk. 3, H-98-01 og C-507/15). Er porten passeret, er beskyttelsen til gengæld robust: kontraktuelle fraskrivelser sættes til side, jf. H-0276-98.

Realitet slår betegnelse – begge veje. Retterne ser konsekvent på transaktionsstrukturen: hvem bestiller i hvis navn, hvem fastsætter prisen, hvem bærer debitor- og lagerrisikoen. Det hjælper agenten i H-0276-98 og BS-35878/2018-SHR – men det ramte forhandleren i H-83-07.

Afregningsdisciplinen er lovens skarpeste våben. Ikke provisionsretten, men §§ 11-15 er de bestemmelser, agenturgivere reelt falder over. BS-16965/2020-SHR viser, at vedvarende forsinket provision plus manglende nota efter § 13 er ophævelsesgrundlag, at interne it-problemer ikke undskylder, og at der ikke skal gives nachfrist. Konsekvensen – provision, erstatning og godtgørelse, i alt ca. 778.000 EUR – er den dyreste lektie i materialet.

Godtgørelsen er et skøn, ikke et regnestykke. Loftet i § 26 nås praktisk taget aldrig. Retterne trækker systematisk fra for det, agenten ikke kan tage æren for: agenturgiverens egen markedsføring (H-8-12-, H-54-12), kunder der forsvandt igen (H-8-12), efterfølgende omsætningsnedgang og kundekonkurser (- BS-16965/2020-SHR), og en allerede eksisterende kundekreds. Omvendt tæller det til agentens fordel at have vendt en negativ kurve, at have været døråbner på et nyt marked, og at være bundet af en konkurrenceklausul. BS-52112/2019-HJR trækker den processuelle konsekvens: skønnet (fx "2/3 af maksimum") fastlægges først og er materielt; den efterfølgende beregning er ren matematik og kan berigtiges efter retsplejelovens § 221.

§ 27 skal læses snævert. Opregningen er udtømmende (**C-645/16**), tilregnelse er et selvstændigt krav ud over væsentligheden, og udløb af en tidsbegrænset aftale er ikke opsigelse fra agentens side (**BS-431/2006-HJR**). Men berettiget ophævelse for tilregnelig væsentlig misligholdelse slår kravet helt ud (**BS-7909/2020-HJR**).

Tre faldgruber for agentens rådgiver:

1. **1-års-fristen i § 28** – meddelelse om, at krav vil blive fremsat, skal gives inden ét år efter ophøret, ellers bortfalder kravet.
2. **Nedlæg begge påstande** – godtgørelse efter § 25 og erstatning efter § 6 er selvstændige krav. Agenten i **H-0111-99** havde kun rejst godtgørelseskravet og var derfor afskåret fra erstatning for manglende varsel, selv om ophævelsen var uberettiget.
3. **Reklamationspligten i § 6, stk. 2** – erstatningskravet fortabes, hvis der ikke reklameres uden ugrundet ophold.

Eneforhandleren står svagere – men ikke retsløs. Loven gælder ikke, og analog anvendelse af § 25 er ikke anerkendt i den fundne praksis. Men både **H-98-01** og skatteretten (**SKM2001.185.HR** og **SKM2002.359.HR**) hviler på den samme erkendelse, som bærer § 25: kundekredsen tilhører leverandøren, fordi leverandøren ved opsigelse kan afskære forhandleren fra den. Forhandlerens krav må derfor bygges på aftalen, på kravet om et passende varsel – og på den påvisning, at kundekredsen faktisk er overgået til og kommer leverandøren til gode.

Om afgrænsningen til handelskommission og kommittentens separatistret henvises til **kommissionsaftale-kommittent-separatistret**, om agentens fuldmagt og legitimation over for tredjemand (lovens §§ 16-21) til **fuldmagt-aftaleloven-10-27**, og om de præjudicielle forelæggelser, der har formet direktivets fortolkning, til **præjudicielle-forelæggelser-eu-domstolen**.

LOV	Handelsagentloven § 1, stk. 3	Handelsagentloven § 6, stk. 2	Handelsagentloven § 26
	Handelsagentloven § 27	Handelsagentloven § 28	
PRAKSIS	Højesteret · Højesterets dom om berettiget ophævelse af agenturaftale og bortfald af goodwill-godtgørelse ved væsentlig misligholdelse Højesteret · Berigtigelse af valutafejl i byretsdom efter retsplejelovens § 221 Højesteret · Højesteret tilkendte agent godtgørelse efter udløb af tidsbegrænset agentaftale EU-Domstolen · Handelsagenters ret til godtgørelse og skadeserstatning ved kontraktens ophør i en prøveperiode EU-Domstolen · Handelsagenturdirektivets territoriale rækkevidde: Ingen ufravigelig beskyttelse for agenter, der udelukkende opererer i Tyrkiet Sø- og Handelsretten · Sag om agentprovision og anvendelse af handelsagentloven ved salg af komplekse procesanlæg Sø- og Handelsretten · Berettiget ophævelse af agentaftale grundet manglende provisionsbetaling og dokumentation - Krav på provision, erstatning og godtgørelse Sø- og Handelsretten · Dom om handelsagentstatus, opsigelsesvarsel og godtgørelse efter ophør af samarbejde om leverancer til Forsvaret Sø- og Handelsretten · Sag om handelsagents krav på godtgørelse efter opsigelse af agenturaftale - Konkurrenceklausul og loyalitetspligt Sø- og Handelsretten · Dom om handelsagents krav på godtgørelse og provision efter opsigelse af agenturaftale med Bodum Sø- og Handelsretten · Afgørelse om Agentur vs. Forhandlerforhold og Godtgørelse ved Samarbejdes Ophør Sø- og Handelsretten · Salg af flybilletter anset for tjenesteydelse og ikke omfattet af Handelsagentlovens regler om godtgørelse		28.01.2021 14.05.2020 26.02.2008 19.04.2018 15.02.2017 26.08.2025 08.11.2022 25.03.2020 06.02.2014 26.11.2013 29.10.2010 12.07.2007

Sø- og Handelsretten · Sag om erstatning for opsigelse af eneagent- og eneforhandlerkontrakt	02.09.2003
Sø- og Handelsretten · Sag om ophævelse af agenturaftale og krav om godtgørelse efter handelsagentloven	16.01.2001
Sø- og Handelsretten · Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision	17.05.2000

REFERENCE Lovgrundlag

9 paragraffer

Handelsagentloven § 2		Handelsagentloven § 9
Handelsagentloven § 11	stk. 2	Handelsagentloven § 13
Handelsagentloven § 22	stk. 1-4	Handelsagentloven § 24
Handelsagentloven § 25	stk. 1	Handelsagentloven § 26
Handelsagentloven § 27		

MATERIALE Citerede afgørelser

36 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

6

11.11.2025	Højesterets afgørelse om gyldigheden af en skønserklæring baseret på fortrolige bogføringsdata i sag om handelsagentprovision	29720-2025
11.01.2022	Virksomhedspant i goodwill omfattede ikke godtgørelse til handelsagent efter handelsagentlovens § 25	bs-50460-2020-hjr
28.01.2021	Højesterets dom om berettiget ophævelse af agenturaftale og bortfald af goodwill-godtgørelse ved væsentlig misligholdelse	bs-7909-2020-hjr
14.05.2020	Berigtigelse af valutafejl i byretsdom efter retsplejelovens § 221	bs-52112-2019-hjr
13.06.2008	Højesterets dom om afvisning af handelsagentgodtgørelse ved mærkeskifte og ophør af licensaftale	4537-5440
26.02.2008	Højesteret tilkendte agent godtgørelse efter udløb af tidsbegrænset agentaftale	571-660

EU-DOMSTOLEN · EUROPÆISK DOMSTOL

7

23.03.2023	Handelsagenters ret til godtgørelse ved kontraktens ophør: Fortolkning af tab af provision og betydningen af engangsprovision	C-574/21
13.10.2022	Handelsagenters ret til provision for eksisterende kunder og muligheden for at fravige direktiv 86/653/EØF	C-64/21
13.10.2022	Handelsagenters ret til udligningsgodtgørelse i underagenturforhold ved direkte videreførelse af kunder	C-593/21
21.11.2018	Betingelser for status som selvstændig handelsagent: Virksomhedsudøvelse fra agenturgiverens lokaler og varetagelse af sideopgaver	C-452/17

19.04.2018	Handelsagenters ret til godtgørelse og skadeserstatning ved kontraktens ophør i en prøveperiode	C-645/16
15.02.2017	Handelsagenturdirektivets territoriale rækkevidde: Ingen ufravigelig beskyttelse for agenter, der udelukkende opererer i Tyrkiet	C-507/15
06.04.2016	Fortolkning af 'nye kunder' under handelsagentdirektivet: Ret til godtgørelse ved salg af nye varemærkesegmenter (C-315/14)	C-315/14
LANDSRET TEN · ANKEINSTANS		1
10.06.2020	Sag om kaution, virksomhedspant og godtgørelse efter handelsagentloven	1125-1350
SØ- OG HANDELSRET TEN · SPECIALRET		21
26.08.2025	Sag om agentprovision og anvendelse af handelsagentloven ved salg af komplekse procesanlæg	BS-15088/2024-SHR
15.09.2023	Sø- og Handelsretten: Sag om ophævelse af handelsagenturaftale og krav om erstatning	H-0004-00
08.03.2023	Sag om tilbagebetaling af agentprovision efter konkurs i forsikringsselskab	BS-45862/2021-SHR
08.11.2022	Berettiget ophævelse af agentaftale grundet manglende provisionsbetaling og dokumentation - Krav på provision, erstatning og godtgørelse	BS-16965/2020-SHR
08.04.2022	Sag om erstatning for bortkomne æg, uretmæssig ophævelse af agentaftale og overtrædelse af konkurrenceklausul	BS-404/2021-SHR
25.03.2020	Dom om handelsagentstatus, opsigelsesvarsel og godtgørelse efter ophør af samarbejde om leverancer til Forsvaret	BS-35878/2018-SHR
01.06.2018	Agentur-tvist om ophævelse, goodwillgodtgørelse og mistet provision efter indtagelse af konkurrerende mærke	H-34-16
06.02.2014	Sag om handelsagents krav på godtgørelse efter opsigelse af agenturaftale - Konkurrenceklausul og loyalitetspligt	H-54-12
26.11.2013	Dom om handelsagents krav på godtgørelse og provision efter opsigelse af agenturaftale med Bodum	H-8-12
09.02.2011	Dom om ophør af 42-årigt handelsagentur: Goodwill, opsigelsesvarsel og efterprovision	H-82-09
29.10.2010	Afgørelse om Agentur vs. Forhandlerforhold og Godtgørelse ved Samarbejdes Ophør	H-83-07
08.01.2008	Sag om beregningsgrundlag for provision ved formidling af telefonmøder	H 89/05
12.07.2007	Salg af flybilletter anset for tjenesteydelse og ikke omfattet af Handelsagentlovens regler om godtgørelse	H-9-06
12.09.2006	Godtgørelse ved ophør af agenturaftale - manglende forlængelse ikke misligholdelse	H-110-04
09.06.2006	Sag om godtgørelse til handelsagent efter ophør af agentaftale vedrørende dametøj	H-86-02
09.01.2006	Twistsag om agenturkontrakt: Ophævelse, opsigelse og godtgørelse	H-82-00
02.09.2003	Sag om erstatning for opsigelse af eneagent- og eneforhandlerkontrakt	H-98-01

09.02.2001	Dom om godtgørelse og opsigelsesvarsel ved ophør af agenturaftale mellem dansk agent og svensk savværk	H-0139-99
16.01.2001	Sag om ophævelse af agenturaftale og krav om godtgørelse efter handelsagentloven	H-0111-99
23.06.2000	Sag om erstatning, efterprovision og godtgørelse ved ophør af agenturaftale	H-0121-93
17.05.2000	Sø- og Handelsretten: Handelsagent eller Kommissionær - Krav om Restprovision	H-0276-98
SKATTERÅDET · ADMINISTRATIV MYNDIGHED		1
31.05.2022	Momspligt af goodwillgodtgørelse efter handelsagentlovens paragraf 25	22-0015553

FORARBEJDE Betænkninger

1 reference

Betænkning om handelsagenter og handelsrejsende

nr. 1151 · 1988 · Justitsministeriet